

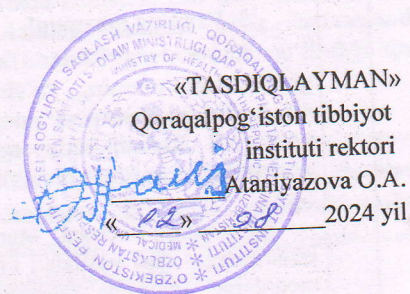
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOG'LIQNI SAQLASH VAZIRLIGI

QORAQALPOG'ISTON TIBBIYOT INSTITUTI

Ro'yxatga olindi

№ 150.24/5-5/P.15

FARMAKOLOGIYA

MODUL DASTURI

Bilim sohas:	900 000	– Sog'liqni saqlash va ijtimoiy
Ta'lim sohas:	910 000	– Sog'liqni saqlash
Ta'lim yo'nalishlari:	60911200	– Oliy hamshiralik ishi

NUKUS -2024

Fan/Modul kodi FRI303		O'quv yili 2024/2025	Semestr 3	ECTS-Kreditlar 3	
Fan/Modul turi Majburiy		Ta'lim tili Qo'rqalpoq		Hafadagi dars soatlari 3	
1.		Fan/Modul nomi	Auditoriya mashg'ulotlar (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
		Farmakologiya	45	45	90

I. Fanning mazmuni

Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarga dori vositalarining guruhlarini, ularning ta'sir mexanizmlarini, yoshga qarab terapevtik miqdorlarini tanlashni, dori shakllariga retseptlar yozishni, kiritish yo'llarini, kasalliklarda qo'llanilishiga doir ko'rsatmalarini, nojo'ya ta'sirlarini va qo'llash mumkin bo'lmagan holatlarni o'rgatishdan iboratdir.

Fanning vazifasi –turi kasalliklarni davolash va oldini olishda ishlatiladigan dori vositalari to'g'risida bilim, ko'nikma va malakalarni berish; modulning umumiy retseptura bo'limida dori moddalarning shakllari, tayyorlanishi, retsept yozishning qonun-qoidalarini o'rgatish, umumiy farmakologiya bo'limida dori moddalarning farmakokinetika va farmakodinamikasini tahlil qilish, xususiy farmakologiya bo'limida nerv tizimiga, ijrochi a'zolarga, metabolizmgga ta'sir etuvchi, mikroorganizmlarga va o'simlarga qarshi bo'lgan moddalar farmakologiyasiga oid ko'nikmalarni shakllantirish. Dori vositalar bilan zaharlanishlarda tibbiy yordam choralarini qo'llay bilish, amaliyotda ulardan foydalana olishni, bolalarda va keksalarda dori moddalarning farmakokinetikasi va farmakodinamikasining turlari omillar ta'sirida o'zgarishini o'rgatish, O'zbekistonda farmakologiya fanining rivojlanish tarixi va farmakolog olimlarning erishgan yutuqlari bilan tanishtirishdan iborat.

2.

II. Asosiy nazariy qism

II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

I-mavzu. Umumiy farmakologiya. Dori moddalarning farmakokinetikasi va farmakodinamikasi.

Farmakologiya faniga kirish, uning tarixi. O'zbekistonda farmakologiya fanining rivojlanishiga ulkan hissa qo'shgan farmakologlar. Yangi dori vositalarni yaratishning asoslari. Dori moddalarning farmakokinetik parametrlari: kiritish, taqsimlanish, parchalanish va chiqarish yo'llari. Dori moddalarning farmakodinamikasi. Dori moddalar ta'sir qilishning asosiy turlari. Dori moddalarning farmakokinetikasi va farmakodinamikasiga ta'sir etuvchi omillar. Dozalarning turlari, terapevtik ta'sir kengligi. Moddalar

<p>ta'siriga jins, yosh va genetik omillarning ta'siri. Farmakologik ta'sir samaradorligining organizmning patologik holatiga bog'liqligi. Dori moddalarning ta'sir turlari. Dori moddalari organizmga qayta kiritilganda ta'sirining o'zgarishi. Dori moddalarning aralash ta'siri. Dori moddalar birgalikda kiritilganda kuzatiladigan o'zgarishlar.</p> <p>2-mavzu. Og'riq qoldiruvchi vositalar.</p> <p>Markaziy ta'sirli og'riq qoldiruvchi vositalar (narkotik analgetiklar). Opioid retseptorlar agonistlari. Opioid retseptorlarning agonist-antagonistlari. Markaziy ta'sir etuvchi noopioid og'riq qoldiruvchi vositalar. Turli guruhga mansub og'riq qoldiruvchi vositalar. Aralash ta'sir mexanizmiga (opioid + noopioid) ega og'riq qoldiruvchi vositalar. Morfin bilan o'tkir va surunkali zaharlanishda ishlatiladigan dori vositalari hamda bajariladigan chora-tadbirlar. Ularning tasnifi, ta'sir mexanizmlari, farmakologik xususiyatlari, qo'llanilishi, nojo'ya ta'sirlari, qo'llashga qarshi ko'rsatmalar, tibbiyotdagi ahamiyati.</p> <p>3-mavzu. Nafas tizimi faoliyatiga ta'sir etuvchi vositalar.</p> <p>Nafas stimulyatorlari. Yo'talga qarshi vositalar. Balg'am ko'chiruvchi vositalar. Bronxolitik vositalar. O'tkir nafas yetishmovchiligini davolashda qo'llaniladigan vositalar. Surfaktant hosil bo'lishini oshiruvchi vositalar. Ularning tasnifi, ta'sir mexanizmlari, farmakologik xususiyatlari, qo'llanilishi, nojo'ya ta'sirlari, tibbiyotdagi ahamiyati.</p> <p>4-mavzu. Gipotenziv va gipertenziv vositalar.</p> <p>Gipotenziv va gipertenziv vositalar. Ularning tasnifi, ta'sir mexanizmlari, farmakologik xususiyatlari, qo'llanilishi, nojo'ya ta'sirlari, tibbiyotdagi ahamiyati.</p> <p>5-mavzu. Me'da-ichak va jigar faoliyatiga ta'sir etuvchi vositalar.</p> <p>Me'da bezi faoliyati buzilganda qo'llaniladigan vositalar. Antatsid vositalar. Gastroprotektorlar. Qusitiruvchi va qusishga qarshi vositalar. Gepatoprotektorlar: xolekineitk va xoleretik vositalar. Ichak peristaltikasiga ta'sir etuvchi vositalar. Surgi vositalar. Ularning tasnifi, ta'sir mexanizmlari, farmakologik xususiyatlari, qo'llanilishi, nojo'ya ta'sirlari, tibbiyotdagi ahamiyati.</p> <p>III. Amaliy (laboratoriya) mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar:</p> <p>Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:</p> <p>1-mavzu. Retsept va uning tuzilishi. Dori shakllari va ularga retsept yozish qoidalari.</p> <p>2-mavzu. Umumiy farmakologiya. Dori moddalarning farmakokinetikasi va farmakodinamikasi.</p> <p>3-mavzu. Xolinoretseptorlarga ta'sir etuvchi vositalar.</p>	
---	--

<p>4-mavzu. Adrenoretseptorlar ta'sir etuvchi vositalar.</p> <p>5-mavzu. Narkoz vositalari.</p> <p>6-mavzu. Neyroleptiklar. Depressiyaga qarshi vositalar</p> <p>7-mavzu. Analgetiklar.</p> <p>8-mavzu. Nafas a'zolari faoliyatiga ta'sir etuvchi vositalar.</p> <p>9-mavzu. Gipotenziv vositalar. Gipotenziv vositalar.</p> <p>10-mavzu. Hazm a'zolari tizimiga ta'sir etuvchi vositalar.</p> <p>11-mavzu. Yallig'lanishga qarshi vositalar.</p> <p>12-mavzu. Antiseptik va dezinfektsiyalovchi vositalar. Antibiotiklar</p> <p>Amaliy mashg'ulotlarini tashkil etish bo'yicha umumiy ko'rsatma va tavsiyalar:</p> <p>Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir o'qituvchi tomonidan o'tkaziladi.</p> <p>Amaliy mashg'ulotlarni o'tkazishda quyidagi didaktik tamoyillarga amal qilinadi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Amaliy mashg'ulotlarni maqsadini aniq belgilab olish; - O'qituvchining innovatsion pedagogik faoliyati bo'yicha bilimlarni chuqurlashtirish imkoniyatlariga talabalarda qiziqish uyg'otish; - Talabada natijani mustaqil ravishda qo'lga kiritish imkoniyatini ta'minlash; - Talabani nazariy-metodik jihatdan tayyorlash va h.k. <p>IV. Amaliy ko'nikmalar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Modul davomida talabalar farmakologiyaning asosiy qonuniyatlarini o'zlashtiradi, turli kasalliklarda dori vositalarini tayinlash. 2. Tegishli dozalarni hisoblash va ularga retsept yozish ko'nikmalariga ega bo'ladi. Dori vositalarining farmakokinetikasi va farmakodinamikasi, qo'llash uchun ko'rsatmalar, 3. Nojo'ya ta'sirlari, dori vositalarining o'zaro ta'sirlari, a'zolar (jigar va buyrakning biokimyoviy ko'rsatkichlari) faoliyatiga bog'liq holda dori vositalarini qo'llashning ehtiyoj choralarini, qo'llashga qarshi ko'rsatmalar. 4. Dori vositalaridan o'tkir va surunkali zaharlanishlarda birinchi tibbiy yordam ko'rsatish tamoyillarini o'rganadilar. <p>V. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar</p> <p>Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zamona'viy anestetik vositalar. 	
---	--

<ol style="list-style-type: none"> 2. Nikotinizm va uning asoratlari. Nikotinizmning o'smirilar va ayollar organizmiga ta'siri. 3. Alkogolizm va uning asoratlari. Alkogolizmning homilaga ta'siri. 4. Narkomaniya va uning asoratlari. 5. Uxlatuvchi vositalar. 6. Sedativ vositalar. 7. Allergiyaga qarshi vositalar. 8. Nonarkotik analgetik vositalar. 9. Gastroprotektorlar. 10. Sulfanilamid vosilatalar. 	<p>3.</p> <p>VI. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)</p> <p>Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dori vositalarining tasnif guruhlarini, • guruhlarga kiradigan dori vositalarining nomlari, • ta'sir mexanizmi, ta'sir turlari, • yoshga nisbatan alohida ko'rsatmalari, dori vositalaridan zaharlanganda ko'rsatiladigan yordam chora-tadbirlari va usullari to'g'risida <i>haqida tasavvurga ega bo'lishi</i>;(bilim) • umumiy retsepturaning asosiy qonun-qoidalarini, • har xil shakldagi (suyuq, yumshoq, qattiq va ingalyatsion) dori shakllariga retsept yoza olish • dori moddalarning farmakokinetikasi va farmakodinamikasi asoslarini, • dori vositalarining qo'llashga oid ko'rsatmalari, • nojo'ya ta'sirlari va qo'llashga qarshi ko'rsatmalarini, • dori vositalarining yangi analoglarini, • dori vositalar bilan o'tkir zaharlanish belgilari, • dori vositalarini tasniflash, • periferik nerv sistemasiga ta'sir etuvchi dori vositalarining o'ziga xos xususiyatlarini, tasnifi, qo'llash uchun ko'rsatmalar va qarshi ko'rsatmalar, ularga retsept yozish qoidalarini bilish, • markaziy nerv sistemasiga ta'sir etuvchi dori vositalarining o'ziga xos
--	---

	<p>xususiyatlari, tasnifi, qo'llash uchun ko'rsatmalar va qarshi ko'rsatmalar, ularga retsept yozish qoidalarini bilish,</p> <ul style="list-style-type: none"> • farmakoterapevtik guruh preparatlarini qiyosiy baholash hamda nojo'ya ta'sirlarning oldini olish tadbirlarini bilishi va ularidan foydalana olishi; (ko'nikma) • dori moddalarning faolligini, • ularning farmakologik xususiyatlari, • ta'sir mexanizmini hisobga olgan holda tahlil qila olishi, • dori vositalarning guruhlarini to'g'ri aniqlash, • dori vositalarini bemorning yoshiga qarab dozalash, • dori vositalarini kiritish yo'llarini aniqlash, • vaziyatli masalalarda dori vositalarni to'g'ri tanlash va terapevtik ta'sirini aniqlay bilish, • retsept yozishning qonun-qoidalarini o'zlashtirish, • har xil dori vositalarining turli shakllariga retsept yoza bilish va ularni taurotlash kabi ko'nikmalarga ega bo'lishi kerak. (malaka)
	<p>VII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari</p> <ul style="list-style-type: none"> • Interfaol o'yinlar; • Seminar(mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar; • Guruhlarda ishlash; • Tadqiqotlarni kiritish; • Individual loyixalar; • Jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
4.	
5.	<p>VIII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jargonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va nazorat uchun berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, oralq va yakuniy nazorat turlari bo'yicha yozma yoki og'zaki va test ishini muvaffaqiyatli topshirish.</p>
6.	<p>Asosiy adabiyotlar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Allaeva M.J., Xakimov Z.Z., Ismailov S.R., Aminov S.S., Mustanov B.T.. Farmakologiya. Darslik. T., 2020. (elektron). 2. Д.А. Харкевич. Фармакология. Учебник. М.-2017 г. 3. Azizova S.S. Farmakologiya. Darslik, T., 2006 y.. <p>Qo'shimcha adabiyotlar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Харкевич Д.А. Фармакология. Учебник- 2010, Москва «Медицина» – 750 с. 2. Manuchair Ebad. Pharmacology. Textbook. 3- edition, Boston New York

	<p>Toronto London, 1996.</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Видаль. Лекарственные препараты в Узбекистане. Справочник. 2010, М.: АсрафармСервис. 4. Karen Whalen. Pharmacology. Textbook. 6- edition. «Lippincott Illustrated reviews», 2015. 5. Alier X.U., M.J.Allaeva. Klinik farmatsiya. Darslik. T., 2011. 6. Xakimov Z.Z., Mustanov T.B., Ruziyeva L.A. Antibakterial vositalar. O'quv qo'llama, Toshkent, 2016. 7. Aminov S.D., Ziyeva Sh.T., Karimova G.A., Mirzaahmedova K.T., Kaidbaeva A.O. Ushuniy retseptura. O'quv qo'llama, "Fan va texnologiya" nashriyoti, Toshkent.-2015. <p>Internet saytlari:</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. www.eurofarm.uz 5. http://evrmed.rtm.msu.ru/ Московский центр доказательной медицины 6. http://www.fda.gov Администрация по продуктам и лекарствам США (FDA) 7. http://www.rpharmgb.org/ Ресурс по фармакогенетике. 8. http://www.tga.health.gov.au/ad/adadr.htm Австралийский бюллетень нежелательных лекарственных реакций 9. http://www.mha.gov.uk/Publications/Safetyguidance/DrugSafetyUpdate/index.htm Британский ежемесячный бюллетень по безопасности лекарственных средств 10. http://www.dicuged.ru Фонд фармацевтической информации 11. http://www.rlsnet.ru Российская энциклопедия лекарств (РЛС) 12. http://pmu-student.narod.ru/farmacology.
--	--

7.	<p>Modul dasturi Qoraqalpog'iston tibbiyot institutida ishlab chiqilgan va tasdiqlangan.</p> <p>Institut Kengashi bayonnomasi № <u>1</u> <u>12</u> 2024 yil "<u>08</u>" bilan tasdiqlangan.</p> <p>O'quv uslubiy bo'limi boshlig'i: Abdullaeva N.</p>
8.	<p>Fan/Modul uchun ma'sullar:</p> <p>F.A.Xalimuratova - QTI, «Farmakologiya va farmacevtik texnologiya» kafedrası katta o'qituvchisi</p> <p>S.A.Kidiniyazova - QTI, «Farmakologiya va farmacevtik texnologiya» kafedrası assistenti</p> <p>Taqirizchilar:</p> <p>Ichki taqirizchi: Mamutov SH.I. - QTI, "Patologiya" kafedrası mudiri, t.f.n</p> <p>Tashqi taqirizchi: Janibekov J. - Bolalar yuqumli kasalliklar shifoxonasi bosh shifokori, t.f.n</p>
9.	